

Zápis z 23. zasedání Výboru pro socio-ekonomický rozvoj Rady vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR)

27. září 2017, Úřad vlády, zasedací místnost vlády

Přítomní: Miroslav Hájek (ČZU), Otakar Hampl (MZe), Eva Hejzlarová (ÚV), Martin Hronza (MPO), Jan Hněvkovský (ÚV), Lubomír Chaloupka (MF), Aleš Chmelař (ÚV), Ondřej Charvát (ÚV), Václav Klusák (SAZ), Martina Pásková, Martin Pělucha (VŠE), Michal Pícl (ÚV ČR), Jana Simonová (JSC, Glopolis), Václav Šebek (ÚV), Eva Tlamichová (ASO),

Hosté: Petr Bouchal (MMR), Zdeněk Rosenberg (MÚ), Petra Vacková (MF ČR)

Omluveni: Viktor Dušek (CSBSD/ KPMG), Ivo Kaplán (EUF),

Body programu:

1. Úvod a přivítání
2. Stav, možnosti a limity rozvoje české ekonomiky (Zdeněk Rosenberg, ex IMF a OG Research)
3. Veřejné výdaje a fondy EU 2007–2015 (Petr Bouchal, MMR)
4. Diskuse - Jakou formu by měla Hospodářská politika ČR mít? Jakým procesem by měla vzniknout (veřejná debata, participace, publicita)? Jaký by měl být její obsah? Jaké doporučení k tomu může dát Výbor/RVUR?
5. Různé

A. Chmelař přivítal členky a členy výboru a zahájil jednání výboru představením programu. Jako první bod jednání uvedl prezentaci Zdeňka Rosenberga Stav, možnosti a limity rozvoje české ekonomiky. Jako druhý prezentaci Veřejné výdaje a fondy EU 2007–2015, kterou přednese Petr Bouchal z MMR.

Václav Šebek připomněl, že dokument Strategický rámec ČR 2030 identifikuje jako klíčovou změnu, že česká ekonomika musí najít alternativní motor růstu, než jsou přímé zahraniční investice. V implementační fázi tohoto dokumentu se ale ukazuje absence široce sdílené vize hospodářského růstu. Známe nástroje růstu, ale právě Výbor pro socio-ekonomický rozvoj by měl iniciovat debatu o vizi hospodářského rozvoje. Proto jako úvodní rámec zařazujeme prezentaci Zdeňka Rosenberga z Masarykovy univerzity.

Bod programu 2) Stav, možnosti a limity rozvoje české ekonomiky (Zdeněk Rosenberg, ex IMF a OG Research)

Zdeněk Rosenberg přednesl prezentaci Stav, možnosti a limity rozvoje české ekonomiky (viz. Příloha číslo 1).

V následné diskuzi připomněl **Aleš Chmelař**, že pojem morálního kapitálu je oblast, se kterou neumíme pracovat. Je to zejména otázka důvěry, kde jsou skandinávské země

skutečně napřed, vyplácí se zde kooperace bez potřeby ji ověřovat. De facto jde o snahu vytvářet důvěru ve společnosti, což je ve skutečnosti tvrdě ekonomický pojem. Uvedl také příklad Velké Británie, která díky státnímu protekcionismu dokázala nastartovat první průmyslovou revoluci, podobně v USA vytvořil protekcionistická pravidla pro vlastní území. Obě země pak uzavřenost svého trhu vyměnily za volný trh, který jim přináší větší konkurenční výhodu. Nicméně snaha o chráněný trh se opakuje s každou průmyslovou revolucí, která přináší menším trhům výhodu dohnat vyspělejší trhy. Druhým způsobem je strategické uzavření a strategické otevření trhu. Nicméně pro Českou republiku není možné obě tyto strategie replikovat. Otázka je, zda nejsme odsouzeni do určité míry zůstat středně příjmovou zemí. To ale neznamená, že bychom neměli přejímat alespoň některé zmíněné strategie, například podporu výzkumu a vývoje. Ovšem strategie vysokého vzdělání bez strategie marketingu a kapitalizace, tedy schopnosti vytvářet globální produkty může vést k tomu, že budeme schopni prodávat start-upové firmy v hodnotě stovek milionů, ale nebudeme již schopni vytvářet byznys v hodnotě miliard. Zvýšení investic do samotného vzdělávání může skončit tím, že zůstaneme na stejné úrovni vzhledem k západním zemím, jako jsme dnes.

Extrateriotirální elity. U nás neexistuje elita, ke které by odcházely zisky, které dnes odchází do ciziny. Zdravotnictví děláme skutečně špičkově, nicméně především na úrovni léčby, zatímco fáze prevence nebo zdravého životního stylu stále pokulhává.

Martin Hronza (MPO) se zeptal, zda modelování deficitu na důchodovém účtu představuje současný systém průběžného financování. Od roku 2014 do roku 2017 fungovala Odborná komise pro důchodovou reformu, která došla k závěru, že průběžný systém financování je v zásadě v pořádku. Další věci jsou inovace a rychlost změn. Vidíme, že jsou zde určité trendy, přitom se již dva roky řeší příklady, jakými je firma Uber. Všichni víme, že si v budoucnu budeme objednávat taxíky přes mobilní aplikace. Státní správa by neměla bránit legislativním změnám v oblastech, kde je změna zcela jasná.

Zdeněk Rosenberg reagoval s tím, že práci Odborné komise pro důchodovou reformu sledoval. Nicméně náhradový systém důchodů je podle mě problém, protože při odchodu do důchodu dostanou senioři 40 % dosavadního příjmu a průběžný systém nenabízí prostor pro vyšší růst. Pokud tedy chceme alespoň částečně se zlepšující situaci seniorů, tak je to problém.

Otakar Hampl (MZe) dodal, jako člen Odborné komise, že systém důchodového zabezpečení je v současném stavu téměř nezničitelný. Navíc je založený na reálné ekonomice, proto není náchylný na aktuální propady trhu. To neznamená, že není dobře si soukromě spořit na důchod. Stejně jako to bylo vždy, jsou možné jen dvě cesty: buď si naspořit, nebo vychovat někoho, kdo se o vás ve stáří postará. V prezentaci jsou použité míry porodnosti, které se ale velmi těžko dají předpovídat do budoucna. Propad porodnosti v devadesátých letech se nikdy nevyrovnal, bylo by zajímavé zjistit, proč tomu tak je. Do jaké míry je otázka státní podpory, respektive toho, že stát velmi omezil svoji ingerenci. Spočítali jsme, že rodina se dvěma dětmi v porovnání s bezdětným párem zaplatí během celého životního cyklu o dva až tři miliony více, i když se započítají všechny státní příspěvky a

daňové odečty. V průměrně vydělávající rodině znamená každé dítě přínos zhruba 3,5 milionu korun pro státní rozpočet. Porodnost klesla výrazně po roce 2008, po roce 2013 opět začíná stoupat, tedy zde se promítá ona důvěra rodin v ekonomiku a toho, co jim společnost nabízí. Co se týče inovací, klíčové jsou právě nejen jednotlivé vynálezy, ale změna procesů, které je potřeba také měnit. Tedy nejen, co vymyslíme, ale jak to změní naše děláni věcí jinak.

Michal Pícl (ÚV) dodal, že současný systém důchodového zabezpečení nepočítá s žádným důchodovým účtem, ale důchody se vyplácí přímo ze státního rozpočtu. Dokud to tak bude, peníze zde vždy budou a systém je tak udržitelný. Podle projekcí do roku 2070 počet lidí klesá, nicméně poté by se měla demografická křivka vrátit k úrovni, kdy na jednoho důchodce přispívá 2,7 pracujících. Klíčové je, jak financovat průběžný systém během nejhorších let z pohledu demografie. To se týká zejména schopnosti vybírat daně, například máme jedny z nejnižších daní z majetku ze zemí OECD, nebo zda se budeme bavit o tom, zda zvyšovat příspěvky na sociální pojištění, či zda by měli více přispívat zaměstnavatelé.

Zdeněk Rosenberg reagoval s tím, že cílem ale je, aby rostla výše důchodů, stejně jako rostou mzdy. Dokud bude ekonomický růst vyšší než úroková sazba státního dluhu, bude tento systém funkční. Podceňuje se ale, jak těžké bude období let 2040 – 2060.

Michal Pícl reagoval, že problém není v systému důchodů, ale v systému zdanění práce, kapitálu i spotřeby. Pokud se ten systém nezmění, tak nebudou peníze nejen na důchody. Řešením je radikální změna daňového systému.

Martina Pásková upozornila na rizika otevřenosti, snaha o určitou míru soběstačnosti je pro Českou republiku vhodná. Kulturním trendem je obecně více snaha o soběstačnost, přesto současná ekonomika zcela pomíjí přírodní procesy a proto je dlouhodobě neudržitelná. Otevřenost ekonomiky je v posledku nevýhodná z hlediska dlouhodobé kvality života obyvatel. To, že se ekonomika vymkla přírodnímu cyklu, je jednou z příčin, proč je současný svět dlouhodobě neudržitelný.

Jana Simonová že účet za krizi 2007 - 2009 nebyl ještě zaplacen a proto se chci zeptat na konvergenci, protože vedle demografických trendů je zde ještě trend, že se zmenšuje počet lidí, kteří ovládají světové bohatství. Rozdělení příjmů je takové, že asi 8 % lidí ovládá 70 % bohatství, zatímco asi 80 % lidí ovládá jen 7 % bohatství. Stále více rostou bohaté země a chudé země stále chudnou. Česká republika se v devadesátých letech vzdala většiny svého bohatství a dnes má příjem z kapitálu velmi malý, z toho plynou problémy se státním rozpočtem. Otázka zní, jak se v budoucnu vyrovnat s nerovností jak bohatství a příjmů a jak to může využít ČR, aby si zajistila fungování veřejných služeb.

Zdeněk Rosenberg vysvětlil, že o konvergenci mluvil na úrovni zemí, kde v poslední době rostou rozvojové země rychleji než země rozvinuté. Skutečná chudoba zmizela, země bohatnou a rostou nejrychleji v historii, zejména díky technologiím. Rozdělní bohatství a míra nerovnosti dosahuje maxima, bude to velká otázka, ale ještě pro delší budoucnost, kdy si lidé uvědomí, jaká je distribuce bohatství. Elity se zřejmě časem vzdají velké části bohatství

a přerozdělování bude velkým úkolem státu. Doba, kdy člověk musel jít pracovat, aby neumřel hladu, je pryč, proto bude otázka přerozdělování to nejdůležitější.

Bod programu 3) Veřejné výdaje a fondy EU 2007–2015 (Petr Bouchal, MMR)

Václav Šebek představil studii MMR, která by měla odpovědět na základní otázku, do jaké míry jsou veřejné finance závislé na evropských fondech.

Petr Bouchal přednesl prezentaci Veřejné výdaje a fondy EU 2007–2015 (viz. příloha číslo 2).

Bod programu 4) Diskuse - Jakou formu by měla Hospodářská politika ČR mít? Jakým procesem by měla vzniknout (veřejná debata, participace, publicita)? Jaký by měl být její obsah? Jaké doporučení k tomu může dát Výbor/RVUR?

Michal Pícl upozornil na možnosti využití Evropských fondů na růst HDP, když vláda dokáže dobře čerpat fondy. Ukazuje se ale jeden nedostatek a to je dlouhodobá neschopnost projektování jednotlivých infrastruktur, například v roce 2015 byla velká investice do železnice, protože v ostatních druzích dopravní infrastruktury nebyly investice připravené, respektive nebyly vykoupeny pozemky. Chybí zákon o liniových stavbách, máme nepovedený stavební zákon a zákon o veřejných zakázkách. Naučit se musíme poskytovat namísto dotací půjčky, je to rozhodně lepší, peníze se pak mohou točit a lépe využít.

Jan Hněvkovský (ÚV) reagoval, na tvrzení o efektu fiskálního stimulu ze strany evropských fondů pro růst HDP. Takový efekt nikdo nepopírá, nicméně stavět hospodářský model na diskrétních stimulech, jako byla snaha o dočerpání evropských fondů ve výši 150 miliard, není nic, na čem by mohl hospodářský model stát v dlouhodobé perspektivě. Navíc při snaze rychle dočerpat finance se mohla ztrácet kvalita projektů.

Martin Pělucha (VŠE) dodal, že některé typy investice s sebou nesou provozní výdaje. To by bylo dobré prozkoumat, jaké prostředky z veřejných peněz půjdou na provozní náklady. Týká se to například center excelence nebo veřejných knihoven, vysokých škol a dalších.

Petra Vacková se zeptala na doplnění studie o data za rok 2016.

Petr Bouchal odpověděl, že problém je v dostupnosti dat, nicméně snad data mají k dispozici na ministerstvu financí.

Václav Šebek dodal, že diskuze je aktuálně v tom, jak získat prostředky na veřejné služby. O tom bychom měli vést debatu v rámci hospodářské politiky, respektive v rámci výboru pro socio-ekonomický rozvoj. Najít odpověď na otázku, jak udržet produktivitu. Na podobné otázky se snaží odpovídat řada partnerů, počínaje odbory, Svazem průmyslu a dopravy, OECD. Samotný stát ale nemá na tuto otázku odpověď, ani neprobíhá diskuze.

Petr Bouchal dodal, že země, které mají jasno v tom, jak vytváří své statky, jsou obvykle země, které dobře pracují s informacemi. Mají zmapovány nejen příjmy a výdaje, ale i aktiva a pasiva. Pokud bychom chtěli mít ucelený obrázek, musíme se bavit i o tom, jaké statky stát vlastní, jak o ně přichází nebo jak je získává. A tím se dostaneme k faktu, že aktivum je i lidský kapitál. Z toho pohledu jsou výdaje na školství vlastně investicí.

Otakar Hampl dodal, že nejen lidský, ale i sociální kapitál, tedy soudržnost společnosti, jsou velkou hodnotu, která může přitahovat další kapitál, zejména ten lidský. To je hodnota pro nás, ale i konkurenční výhoda. Výdaje, které považujeme za současnou spotřebu, jsou fakticky investice, to jsou i výdaje domácností na výchovu dětí. Výdaje do zdravotnictví jsou také investicí do lidského kapitálu. Tyto výdaje se navíc v ekonomice vrátí. Debata by se měla vést o tom, jaké jsou parametry růstu, stále 50 % HDP tvoří domácí poptávka.

Martina Pásková souhlasí s tím, že je potřeba hledat cesty, jak udržet standard společnosti. Nicméně taktika zcela otevřené ekonomiky není to nejlepší, což je právě vidět na prodeji řady statků v 90. letech. Nicméně jsou statky, jako ekosystémové služby, které nemají monetární hodnotu, nebo se jim velmi těžko přiřazuje, a proto se s ní nepracuje. U běžných zákazníků nefunguje pochopení dopadu neodpovědné spotřeby, neexistuje informovanost široké veřejnosti. Větší orientace by měla být na lokální ekonomiky a soběstačnost.

Zdeněk Rosenberg dodal, liberálně ekonomický systém umožňuje plně, aby místní ekonomika fungovala dobře. Umožňuje zákazníkům dávat přednost místním produktům, možnost tu je a není možné to ani zakazovat.

Martina Pásková dodala, že role státu je i ve výchově a měl by tak působit. Pokud máme dokonale informované zákazníky, tak by se dokonale rozhodoval. Tak to ale není, informace o dopadech výroby a spotřeby na životní a sociální prostředí nejsou plně známé.

Zdeněk Rosenberg prohlásil, že stát by měl bránit šíření nepravdivých informací, než aby si vybral informace a ty propagoval.

Václav Klusák připomněl, že nejefektivnější je stále cenový mechanismus, tedy že zákazníci si skutečně vybírají podle ceny. Otázka je, jaké dopady mají zveřejňované informace na zákazníky, například o informaci, že pečivo je vyráběné z rozmrazovaných polotovarů nebo obrázky na krabičkách cigaret, případně jak fungují osvětové akce zaměřené například na chov zvířat na maso. Otázka zní, jak zahrnovat do ceny výrobku negativní externality, abychom byli schopni v rámci volného trhu mohli v ceně promítnout i tyto externality.

Zdeněk Rosenberg upozornil na to, že zahrnutí externalit do ceny výrobku je v praxi značně komplikované, ne-li technicky neproveditelné. Máme ale obchodní nebo veterinární inspekce, které zkoumají bezpečnost výrobků. Dohledávat ale původ výrobku tak, aby se dalo ověřit, zda splňuje podmínky udržitelnosti je značně nesnadné.

Martina Pásková uvedla několik negativních případů neudržitelného pěstování zemědělských plodin v Evropě a ve Střední Americe. Dodala, že mechanismy na výpočet ekologické stopy existují a bylo by možné ji využít jako informaci u každého výrobku.

Václav Šebek připomněl, že podle první prezentace to trvá 70 let, než se společnost promění. Poděkoval všem členům výboru za účast na jednání.

Zapsal: Ondřej Charvát
Počet stran: 6 / 6 celkem
Počet příloh: 2
Datum: 30. 10. 2017